

A PROFESSZOR HAZAJÖN

A professzor is hazajön!, rohant be lélekszakadva anyám az ajtón, én meg néztem rá elkerekedő szemekkel, mert megszoktam ugyan, hogy anyám az utóbbi időben egyre furcsább, nem csak amióta a húgom fel se tud kelni, valamivel előtte kezdődött talán, igaz, nem a legelején, amikor megállapították a húgom betegségét, hanem valamikor később, aztán már fel se tűnt, annyira megszoktam. Mindennap kitalált valamit, amivel biztatta magát, apámat meg engem teljesen kikészített. Anyám az ötvenéves osztálytalálkozója készült, és nem lehetett vele bírni. Mindennap előhozakodott valami újabb mesével, amit kitalált magának, hogy mivel tudják megmenteni a húgomat, hol gyógyfüves emberrel vagy javasasszonnyal, hol meg valami újabb felfedezéssel találkozott jártában-keltében, pedig jószerivel ki se mozdult otthonról, többnyire csak a boltig ment, odáig is kerékpárral, hogy minél előbb hazaérjen és a húgom mellett lehessen. Negyedik éve tartott a kemoterápia, mindenki tudta, hogy nem sok lehetőségünk maradt, a végtelenségig nem lehet műteni senkit, a húgomat pedig már negyedszer kellett műteni.

A professzor anyám osztálytársa volt. Mióta megtudta, hogy hazajön az osztálytalálkozóra, mert telefonált a szervezőnek a faluba, hogy számíthatnak rá, ott lesz, a vacsorán is, végig, ő lesz az utolsó, aki hazamegy, és nagyon várja már, mert van olyan osztálytársa, akivel nyolcadik után egyáltalán nem találkozott, a faluban sem járt azóta, mert a szülei beköltöztek a városba, amikor ő gimnáziumba került. Nagy szó volt akkor a gimnázium, alig páran mehettek csak továbbtanulni, mindenkinek kellett a munkaerő a háztáji gazdasághoz. A professzor szülei is parasztemberek voltak, apja ott maradt a Donnál, anyja nevelte a mostohaapjával, a második házasságból született húgával együtt, de megértették, hogy a fiúból soha nem lesz földműves és állattartó gazda, úgyhogy vállalták érte a városi létet, gondolták, majd csak megszokják ott is, a háborút is átvészelték, rosszabb nem lehet annál.

Anyám teljesen odáig volt. Minden reményét a professzorba helyezte, nem volt olyan pillanat, hogy ne ragyogott volna föl a szeme, amikor találkozott a pillantásunk, tőlem várta a biztatást, én meg nem mertem ellentmondani neki. Hogy lehetséges, hogy ennyire vakká tette a remény?, ezen tűnődtem magamban, és nem szégyelltem magam a gondolatért, amiért gondolatban én már régen beletörődtem, hogy a húgom menthetetlen, még van egy-két éve talán, és vége, mert nem bírja tovább a szervezete, az is kész csoda, hogy még él egyáltalán, ebbe, amin ő keresztülment, mások már régen behaltak volna, de szerencsére a húgom nagyon szívós, nem adja egykönnyen magát, sose adta fel a harcot, mindig mindenben a végsőig kész volt küzdeni, emlékszem, még a játékban is, mikor gyerekkoromban kétségbeesett dühömben a végén

ráborítottam a sakktáblát bábustul, mert nem tudtam ellene mit lépni, ő akkor is visszaállította, pontosan emlékezett rá, hogy ki hol állt, és azt mondta, Nem úgy van az, végig kell a partit játszani!, úgyhogy kénytelen-kelletlen visszaültem, de csak azért, mert közben már én is megbántam, hogy ilyen hirtelen feladtam.

Nem tudom, anyám mire számított, mindenesetre a húgom előtt hallgatott, mint általában, mindent csak az utolsó pillanatban harangozott be nála. Én sose tudtam ennyire lelkesedni semmiért, fenntartással fogadtam minden hírt, amivel anyám nap mint nap előállt. Nem tudom, mi tette ezt vele, talán a remény, mert szerintem legbelül maga sem hitte, inkább csak tartotta magában a lelket a hírrel, gyanítom, ez lehetett, mindenesetre a húgom is társa volt ebben, úgy fel tudta lelkesíteni, hogy már mondta is nekem, Hallod, ezt most tényleg elhiszem, mégiscsak egy kutatóorvos, szakember, nem egy közönséges kuruzsló, mint akikkel eddig kezeltetett!, én megbólintottam rá, de nem szóltam, a húgom szemét fürkésztem, mintha a pillantása mögött keresném a választ, hogy vajon tiszta szívvel, meggyőződéssel mondja-e, vagy a lelke mélyén ő is pontosan tudja, hogy menthetetlen, mert gyógyíthatatlan beteg, az ő bajára nincs orvosság, eddig még nem találták meg az ellenszerét.

Nem tudom, mire számítottak. Én apámmal kételkedve ültem a sarokban, mikor anyám még késő este a tévé előtt is duruzsolt a húgom fülébe, hogy holnap, holnap lesz a nagy nap, ő érzi, a professzor osztálytársa olyan egészséges volt, a találkozó előtt itt lesz, első útja ide vezet, szemrehányást tett neki, hogy eddig miért nem kereste, a jövő héten mindenképpen menjenek föl hozzá, megbeszéljük, aztán majd mindent elmagyaráz, hogy szerinte mit hogyan kellene a jövőben. Nem véletlenül híres kutatóorvos az egyetemen. Már itt az általános iskolában is kitűnt az eszével, tudták, hogy ebből a fiúból lesz valaki, mert nagy koponya. Ők ketten mindig jóban voltak. Miért ne lehetne most az egyszere szerencsénk az életben.

Ilyesmiket mondott a húgomnak anyám, aztán nem hallgatóztam tovább, nem voltam kíváncsi, ha nagyon fülelek, akkor biztos meg is értem, mit beszél, mert nem hagyta abba, súgta, mégis elég hangosan, hogy meghalljuk apámmal, de én inkább a tévére figyeltem, pontosabban úgy tettem, mintha a tévére figyelnék, mert inkább magamban gondolkodtam, azon járt az eszem, hogy majd hogyan lesz, anyám odamegy ehhez az emberhez, akit ötven éve nem látott, és mondja neki, Te, képzeld, a lányom így és így járt, biztos tudsz a betegségére valamilyen gyógymódot, segíts rajtunk, mert nem akarom, hogy meghaljon.

Nem tudom, mire számított anyám. A húgomról már nem is gondolkodom, mert tudom, hogy őt teljesen megszedítette anyám a kuruzslókkal, neki már minden mindegy volt, én úgy láttam, mintha mulattatná is a helyzet, hogy anyám minden követ megmozgat érte, mert őt nem gonosszá, inkább mérhetetlenül cinikussá tette a betegsége. Mindenből viccet csinált. Komoly arccal hallgatta anyámat, aztán elnevette magát, annyira nevetett, hogy a végén fuldoklásban tört ki, nem tudott beszélni, annyira nevetett. Bármin, a legapróbb dolgon, de saját magán is, amiért ilyen szerencsétlen, mert mindig az lett a vége, hogy a betegségénél lyukadtak ki. Anyám könnyezett, a húgom nevetett, aztán a végén együtt könnyeztek, csakhogy anyám

tehetetlenségében, a húgom meg talán elkeseredett dühében, nem tudom, mert ezt sose sikerült megfejtenem.

Ott duruzsolt a fülébe anyám a tévé előtt, mi meg apámmal együtt bámultuk a dokumentumfilmet, amiben hol a szarvasok életéről, hol meg a villámok természetéről beszéltek felváltva, apám időnként tett egy félhangos megjegyzést, hogy túl gyors a váltás, vagy ez nem így van, ez marhaság, így sose támad a pufogó vipera, mert egyszer csak kígyókra váltottak, aztán mivel senki nem válaszolt neki, nem folytatta, nézte tovább a műsort. Én ott ültem mellette, hallottam, amit mond, bólintottam is, de nem nézett rám, nem láthatta, hogy felfogtam, csak éppen nincs kedvem válaszolni, mert máson töröm a fejem. Nem akartam én beszélgetni.

Így a professzor, úgy a professzor, csak ezt hallottam, már vártam, hogy apám odaszóljon anyámnak, hogy hagyja abba a sugdolózást, mert nem lehet rendesen érteni a tévét, aztán végül mégse szólt egy szót se. Mikor vége lett a szarvasok életét bemutató dokumentumfilmnek, apám felállt, kiment a konyhába, én meg kezembe vettem a távirányítót, és váltogatni kezdtem a csatornákat. Nem néztem anyámékra, nem kérdeztem őket, mit szólnak hozzá, eszembe se jutott, úgy vettem, mintha ott se lennének. Mosóporreklámok és híradók villantak fel a képernyőn előttem, de egy hangot se értettem az egészből. A professzor hazajön, csak ez járt a fejemben.

Hazajön a professzor!, Ne félj, megyünk hozzá a jövő héten!, mondta a húgomnak anyám, és én elképzelttem, amint ülnek ott az üres tanteremben, másfél órával az osztálytalálkozó meghirdetett időpontja előtt, és anyám meséli, hogy jártunk, a professzor osztálytársa meg leveszi a szemüvegét, ráncolja erősen a homlokát, nem szól, csak hallgatja figyelmesen anyámat, a végén megnyomkodja az orránál a szeme sarkát, visszateszi a szemüvegét, aztán megint leveszi, mert rájön, hogy így kényelmesebb, nem kell messzire ellátnia, anyám ott ül mellette, sőt, inkább most jobb hatással van rá, hogy távolabb csak a homályban egybemosódó, körvonalak nélküli tájat látja odaát, az ablakon túl, a hatalmas hársfákat, hallja is szinte, ahogy zsong körülöttük a májusi levegő, millió rovar szálldos a virágokra, és az a hársillat, ami körbelengi, még a legjózanabb emberre is mámorítóan hat.

AUX COER ROUGE

Nem féltél?, kérdezte Björn, uppsalai svéd cimborám halálra vált arccal mindjárt ott az asztal alatt, mire én csak annyit válaszoltam, Dehogynem!, És akkor mi van?, közben lefogtam a karját, mert láttam rajta, hogy már bújna elő, pedig még korántsem múlt el fejük fölül a veszély. Aux Croix Rouge, így hívták a helyet, fönt Algírban a Kasbában, minden este együtt mulattunk az arabokkal, de akkor éjjel lövöldözés is volt.

Nem vagyok híve az erőszaknak, sose voltam, különösen most, ahogy öregszem, jószerivel a legyet se ütöm agyon, és ezt szó szerint kell érteni, mert inkább kinyitom neki az ablakot, hadd repüljön ki a szerencsétlen, ha már betévedt, még talán a könny

is elfutja a szememet, ahogy utánaézek. Akkor este kártyával kezdtünk. Björn, Ali és Hekmat, mi négyen ültünk az asztalnál. Először whiskyt ittunk jéggel, aztán jég nélkül, húzóra, hadd menjen a móka, pilótáknál ez nem újdonság. Egyszer egy görög barátom mondta, ki is nevettem érte, hogy ő bizony nem ül repülőre, mert a pilóták is félnek, félnek a magasságtól, a repüléstől, és azért vedelik a whiskyt, hogy ne féljenek. Én nevetve ráztam a fejemet, mondtam neki, Jorgosz, a pilóta se fél jobban, mint amikor az egerészölyv először elhagyja a fészket. Hallottál te már kirepülő egerészölyvet? Hát majd egyszer hallgasd meg, hogy sír, mikor a közelben egy fáról csalogatják a szülőket, és még nem tudja rászánni magát.

Björn osztott, a hatodik vagy hetedik körnél jártunk, partiban is, whiskyben is, amikor hirtelen néma csönd lett a kocsmában. Fura volt, szinte most is hallom, hogy fennakad a félbemaradt mondat az arabok torkán, abban a különös, se nem reszelős, se nem öblös hangban, ami nem is a torkuk, hanem inkább gyomruk mélyéből jön elő, mintha oda szívtak volna vissza mindent, amit addig egymás közt beszéltek. Dermedt csönd támadt, de csak egy pillanatig tartott.

Én háttal ültem, sose adtam a babonára, ami talán nem is babona, inkább valami ősi beidegződés, hogy férfiembernek mindig szemmel kell tartania a bejáratot, a lehetséges támadás útját, ezért nem ül háttal az ajtónak sehol, engem viszont nem zavar, mert nekem erre van egy hatodik érzékem, látnom se kell, bárhol vagyok, pillanaton belül azonnal megszimatolom a veszélyt. A hátamban van a negyedik szemem, különben is, elég ránézni az előttem ülő arcára, arról a teljes jelenetet leolvasom, rögtön tudom, hogy mi történik odabent.

Björn osztott, Hekmat szokásához híven egyenként maga elé húzta a lapokat, de nem emelte föl, várta a teljes leosztást, Ali viszont egyenként fölvette őket, ránézésre rezzenéstelennek tűnő arcát figyelve megállapítottam, hogy ez a kör se lesz az ő köre. Hekmat hidegvérrel játszott, Ali viszont mindent elárult az arcával, a tekintetével, akár egy gyerek, mikor komolyságot erőltet magára, de nem bírja sokáig, előbb-utóbb kirobban belőle a hahota. Björn nem szólt, miután osztott, felemelte a lapjait, tűnődve sorba rendezgette őket, aztán jobb kezével a feje búbját vakargatta, már azon tűnődött, hogy mi lesz a válaszlépése a kör végén, amikor nyílt az ajtó.

Nem volt semmi különös jel, nem előzte meg szokatlan nesz, semmi, nyílt az ajtó, ahogy szokott, kicsit se reccsent vagy nyikordult hangosabban az átlagosnál, meg persze időnk se volt rá, hogy különösebben elemezzük a hangokat, mert a pillanatnyi dermedt csönd után már a sorozatot hallottuk, és ösztönösen buktunk az asztal alá mind a négyen, egyszerre, mintha ezerszer begyakorolt mozdulatsort hajtánánk végre, aztán pissenés nélkül, apró, szaggatott levegővétellel vártunk, és közben egymásra se néztünk, mintha a szemünkkel is hallani akarnánk inkább, ha már látni nem láthatjuk, mi történik, legalább a fülünknek segítsen minden érzékszervünk.

Az egész nem tartott sokáig, öt percig talán vagy még addig se, nehéz így utólag mindent pontosan visszaidézni, akkor se tudtam volna megmondani, mennyi idő telt el, még ha azonnal kérdeznék, akkor sem, mert valahogy az egész jelenetre nem az időtényező volt a jellemző, hanem valami teljesen más, az a megnevezhetetlen va-

lami, ami inkább állapot, semmint tulajdonság, éppen ezért nehezen leírható. Olyan volt, mintha egy pillanatra színe, szaga és kiterjedése lenne a lövéssorozat utáni csöndnek. Az tényleg nem tartott sokáig.

Ahogy a svéd cimborám rám nézett az asztal alatt, abból rögtön tudtam, mi történt. Fél szemmel ő végig az ajtóra sandított, még az asztal alól is, nem számított neki, hogy csak lábakat lát. Tudta, kik lőttek, és hogy kire, a félkatonaiak a csendőr ezredesre, aki minden este ott kártyázott, a söntéspult mögötti részen az egy asztalnál, az ivórész L alakjának legbelső sarkában. Egyenesen az ő asztalukhoz mentek, és szó nélkül lőttek, nemcsak a csendőr ezredessel, a másik hárommal is végeztek, pedig azok nem tartoztak a hadsereg kötelékébe, egyszerűen csak minden este ott kártyáztak az csendőr ezredessel.

Nem először jártak a kocsmában, tulajdonképpen úgy is mondhatnám, megszkott látogatók voltak, az ismerőseim közül többen azért is nem jártak oda föl, mondván, hogy nem biztonságos. Egyszer egy olasz hajóskapitány Oranból átjött körülnézni, az első útján összeakadt velem. Miközben a bazárban alkudozott egy eladóval, én mögé léptem, és odasúgtam neki, hogy elég, ha jót akar magának, vegye meg. A kapitány így is tett, és amikor megfordult, hogy megnézzé, ki az, aki beleszólt az üzletébe, és megkérdezte, ugyan mire alapozom, amit mondok, én csak annyit válaszoltam neki, hogy erre felé nem kedvelik az egyenruhát. Úgy általában véve az egyenruhát. Gino, mert így hívták, Gino nézett rám, elkerekedett a szeme, mosolygott, aztán bólintott, *Va bene, amico*. Nem értem, miért mondják az olaszok minden külföldinek, hogy *amico*, de megfigyeltem, tényleg azt mondják, mintha az *amico* nem ugyanaz lenne. Valahogy mégis nemzetközibbnek érzik az *amigót*.

Gino nem hallgatott rám, pontosabban nem is tudott volna mit fölvenni, az egyenruháján kívül ugyanis más ruha nem volt a hajósládájában. Civil ruha minek a fedélzetre, végső soron igaz, arra meg nemigen számít az ember, hogy a hajóskapitányi egyenruha valahol Algírban majd irritálni fogja a félkatonai erőket. Igazság szerint nem is tudom, hogyan nevezzem őket, mert nevezhetném akár fegyveres bandának is azt a csoportosulást, amelyik Ginóval is, meg a csendőr ezredessel is végzett. Ugyanott, a kocsmában.

Björn rám nézett kérdőn, hogy mi legyen, mintha tőlem függne a folytatás, én meg Alira, Ali Hekmatra, és így bezárult a kör. Az volt a legnehezebb, az a csönd utáni pillanat, amikor mindenki lélegzetvisszafojtva várt, hogy a támadók beérik-e az csendőr ezredessel, vagy merő kedvtelésből végigtarolják az egész kocsmát. Félttem, persze, hogy félttem én is, hogyne félttem volna, Björn nem tudom, mire számított, amikor ezt kérdezte, egyáltalán, hogy is juthatott eszébe ilyet kérdezni. Talán az én szememben nem a félelem jelét látta, mint Aliéban vagy Hekmatéban, hanem azt a kifejezéstelen nyugalmat, amit kritikus helyzetben mindig felveszek. Mit változtat a dolgok lényegén, ha pánikba esek? Azzal úgylis csak rontok a helyzetemen. Persze, Björn hozzám képest még túl fiatal volt, én akkor már ötvenkettő múltam, ő meg még alig negyven, nem tudhatta, hogy amikor nem rajtunk múlik, milyen irányt vesznek az események, mi lesz a folytatás, olyankor jobb hidegvérrel várni. Szándé-

kosan nem mondanám, hogy elkészülve a legrosszabbra, az az érzés rögtön kiül az ember arcára, mert az a félelemmel rokon, süt az arcáról, a tekintetéből, egész testtartásából, hogy megadta magát.

Minden azon múlik, hogy kiszolgáltatott helyzetben tétlen szemlélőként megtalálom-e az egyensúlyt a passzivitás és a nem cselekvés között, mert én mindig azt mondom, az aktív nem cselekvés nem ugyanolyan, mint a passzív. A passzív nem cselekvő ugyanis feladta, megadón ül és vár a sorsára, míg az aktív csupán kivár, hogy az alkalmas pillanatban cselekvéshez láthasson. De azt is úgy, mintha nem is lenne neki fontos, hanem mellesleg mintegy, mint akit véletlenül éppen oda sodor az élet. Valamivel eltereli magáról a figyelmet. Nem is arra néz, amerre mozdul keze-lába, minden porcikájával azon van, hogy megtévessze az ellenséget. Őt nem lehet rajtaütésszerűen megtámadni, esetleg hátulról, mert mindig résen van. Erő sugárzik belőle, még szorult helyzetben is, amikor az ember kipárolgása is megváltozik, abból a támadó azonnal tudja, rá se kell nézni, látja az orrával, hogy mire számíthat.

Björn is érezte rajtam, hogy nem vagyok ijedős, ezért hozzám fordult, és nem a két helybelihez, akiben pedig joggal bízhatott volna, mégiscsak jobban ismerik az itteni viszonyokat, mint mi, külföldiek, de nem, Björn mindvégig rajtam csüngött, le se tudtam volna vakarni magamról, a csendőr ezredes-féle eset után meg még inkább. Másnap a francia nyelvű *Aujourd'hui* című újságot lobogtatta az orrom előtt, mikor megjelentem az asztalnál, címlapon hozta a gyilkosságot. A rend ellenségei, valami ilyesmi címen számolt be az esetről. Onnan tudtuk, hogy voltaképpen kik is ültek még az asztalnál. Egy kormányközeli vállalkozó, egy oligarcha, igazából nem is a csendőr ezredes lett volna az áldozat, hanem ő, de mivel a csendőr ezredesen egyenruha volt, róla lehetett tudni, kicsoda-micsoda, nyilván mindenki arra gondolt, hogy ő volt a célpont.

Björn faggatott tovább, hogy én miből tudtam, hogy ránk már nem fognak lőni, én pedig nem szóltam, csak ránéztem, abból megértette, hogy nincs helye további kérdésnek. Honnan tudhattam volna, miért nem lövik halomra a teljes kocsmánépet, mikor azt se tudtam, kire utaznak? Nyilván mondhattam volna neki, hogy nem mi érdekeltük őket, ahhoz meg túlságosan sietniük kellett, hogy ránk pazarolják az idejüket. Az ezredes egyértelmű célpontnak tűnt, mindenki ebben a hitben mászott elő a rejtekhelyéről, és a kocsmáros felszólítására engedelmesen visszaült a helyére, miután a támadók elmentek. Fél szemmel láttam, hogy szinte elegánsan távoztak, nem hanyatt-homlok rohanva, hanem a jól végzett munka, a küldetés sikeres teljesítésének biztos tudatában. Sütött róluk a magabiztosság, csak a vak nem látta, hogy ezek kemény férfiak, nem akármilyen fából faragták őket.

A kocsmában kitört a lárma. Legalább egy teljes perc eltelt, miután becsukták maguk mögött az ajtót, igaz, csak utána, akkor viszont mindenki egyszerre kezdett el beszélni. Egyelőre senki nem jött elő, az asztal alatt kezdték el félhangosan tárgyalni egymás között az eseményeket, és a legfőbb kérdés természetesen az volt, hogy vajon visszajönnek-e még, vagy beérik ennyivel. Én biztos voltam benne, hogy ennyi volt, nem az a céljuk, hogy vaktában nekiálljanak lövöldözni, vagy hogy halomra lőjék a

kocsmánépet, ők konkrét személyekre lőttek, akikre küldték őket, ez napnál világosabb volt előttem. Hogy kik lehettek, és miért, arról nekem fogalmam se volt, de nem is érdekelt.

A kocsmáros igyekezett nyugalmat erőltetni a vendégeire, próbálta elejét venni, hogy utólag kitörjön a pánik, és fejvesztve meneküljön mindenki, ezért inkább az érveket kezdte sorolni, hogy miért maradjon mindenki a helyén. Mosolyogtam magamban, úgy hallgattam. A többiek várták, hogy mire alakul a helyzet, reménykedve lesték, hátha mozdulok végre, mert már zsidbadni kezdtek a tagjaik.

Előbújtam, utánam Ali, majd Hekmat, utolsónak Björn, mintha biztos akarna benne lenni, hogy nem gondoljuk meg magunkat. Én felvettem az asztalról a lapjaimat, Björn rám nézett, és a szemével kérdezte, játsszunk-e tovább, én bólintottam, erre fojtott hangon megkérdezte, Nem kéne értesíteni a csendőrséget?, én ráztam a fejemet, a csendőrség pontosan tudja, mi történt, esküdni mertem volna rá, hogy még le se játsszuk a partit, mire ők már itt lesznek.

Így is történt. Akkora robajjal rontottak be, mintha a kocsmá vendégei között rejtőznének a feltételezett gyilkosok. Kezeket fel, mindenki hasaljon az asztalra, ezt mennydörögte az egyik, ránézésre, amennyire fél szemmel láttam, lehetett volna a támadók egyike is, sőt, majdnem biztos voltam benne akkor, hogy az volt. A csendőrség soraiban is voltak árulók, beépített emberek, fogalmam sincs, kicsodák, de nem is nagyon érdekelt, mire is érdekeljen annyira, nem az én dolgom. Mindenesetre a rend kedvéért végigmotoztak mindenkit, két arabot felállítottak, megbilincseltek, a kocsmárossal váltottak néhány szót, aztán abban a pillanatban meg is érkeztek a hullaszállítók.

Minden olajozottan ment, nem az első ilyen esetük lehetett. Az egész öt percig sem tartott, motozással, helyszíneléssel, mindennel együtt. Visszaültem az asztalhoz, Ali és Hekmat arca a szokásosnál kissé fehérebb volt talán, de rezzenetlen. Egy szót se szóltak. Björn rám nézett megint, kezében volt a pakli, a szemével kérdezte, mi legyen, én bólintottam, erre nekiállt keverni, majd osztott, és játszottunk tovább.

IMÁDLAK, FRANCISKA

Imrének

Három napja részeg volt. Ki se mozdult az ágyból. Tizenegykor mindennap kiordított a feleségének, hangját szándékosan még rekedtebbnek tette, mintha nem volna elég rekedt, pedig aki hallja, elsőre megállapítja, hogy kocsmában rekedt be, ha nem is az énekléstől, de a sok ordítástól, mert egy idő után óhatatlanul ordítania kellett, ha túl akarta harsogni a kocsmazajt a visszhangos garázshelyiségben, ahol a gomolygó füstben a törzsvendégek egyre erősödő lárájára keveredett az időnként elbődülő zenegépnótával, miközben az asztaloknál mindenki fújta a magáét, mindenki védte a maga igazát, mind hevesebben, mind magabiztosabban, ahogy múlt velük az este.

Tizenegy óráig moccanás se hallatszott a szobából, csak a horkolás, melynek egyhangúságát időnként egy-egy rövid horkantás törte meg. Még végére se kellett mennie. Tizenegy óra felé aztán felhangzott az utolsó, az kicsit hosszabban, szaggatottabban szólt, mint a korábbiak, amikor még csak álmában horkantott röviden, aztán még fújtatott, pöfékelt is utána, mielőtt visszaállt volna az egyenletes horkolás. De az utolsónál tudni lehetett, hogy ez lesz az utolsó, mert nem követte azonnal a fújtatás, hanem néhány másodpercre csend lett, majd ágyreccsenés, nyújtózkodás nesze hallatszott, aztán jött az ordítás, egyre rekedtebb hangon, hogy Ké-ééérem a húslevesemet!

A harmadik napon a felesége nevét is hozzátette, Franciskaaa, Franciskaaaaaa!, kétszer, egymás után, mintha abban keresne kapaszkodót, hogy feltápáskodhasson, vagy mintha az asszony nem hallaná, pedig hallotta, hogyne hallotta volna, mikor harmadik napja már tíz órakor nekiállt melegíteni a villanytűzhelyen a húsleveset, lassú fokozaton, nehogy hirtelen felforrjon, de mégis tűzforró legyen a fazék fala, ahogy a férje szereti. Mindig kétszer-háromszor annyit szedett ki a levesesfazékból, mint amennyit a férje általában megevett, nehogy kevés legyen, aztán odatette, leült a konyhaasztalhoz, és már csak arra várt, hogy mikor ordítja el magát, mert akkor rögtön szedi is az első tányérral, viszi be neki tálcan. Legtöbbször két tányérral kért, igen ritkán ugyan, de néha azért hárommal is megevett.

Tudta, hogy nem tart már sokáig, még egy, legfeljebb két nap, aztán vége, egyre kevesebbet bír, ennyit még neki is ki kell bírnia. Úgyhogy zokszó nélkül vitte is be neki a húsleveset, tészta nélkül, minden nélkül, erős paprikával, amit belefőzött a levesbe, persze, szárastul, de időben kivette, nehogy szétfőjön, mert a férje magának szerette szétnyomkodni a tányér falán, éppen csak annyira, hogy ne legyen méregerős, egy picit darabot az eréből, de azért izzadjon is tőle a feje teteje, mert akkor az igazi.

Sose várta meg, amíg bekanalazza a tányér levest, pedig hamar végzett, de nem szerette nézni, úgyhogy odatette elé, aztán otthagya, hiába kiabált utána, hogy menjen vissza, mert el akar mondani neki egy titkot. Tartsd meg magadnak!, vágta vissza mentében, mikor jobb kedve volt, mikor meg nem, akkor csak legyintett, és magában dohogott, hogy miért folyton ezzel az egy mesével jön, most már valami újat is kitalálhatna. Imádlak, Franciska, tudod, mennyire imádlak?

Már túl volt a második tányér levesén, a feleség kivitte tálcan az üres tányért, nem várta meg, amíg foltápáskodik, kiment a konyhába, mint akinek sürgős dolga támadt hirtelen, hiába marasztalta volna, hiába fogta könyörgőre, Franciska, te nem is szeretsz engem!, Hát egy kicsit se szeretsz?, Megundorodtál tőlem, mi, mert részeg vagyok?!, Régen nem így volt, szerettél idebújni hozzám, azt mondtad, olyan jó velem, mikor ilyen vidám másnapos vagyok, Franciskaaaa!, de ő már csukta be az ajtót, nem is figyelt rá, magában se mosolygott rajta, közönyös arccal vitte ki a tálcat a konyhába, és nem gondolt semmire.

A krumplit hámozta éppen, paprikás krumplit akart főzni, hirtelen nem tudott mit kitalálni magának, maradt még az üvegben egy kis kezdett ecetes uborkája, hirtelen végigszaladt benne, hogy mi illene hozzá, ami egyszerű, Ha kovászos lenne,

akkor biztos, hogy krumplisztészát főznék, gondolta, de így, hogy ecetes, jobb lesz a paprikás krumpli. Szombat van, tizenegy óra tíz perc, nézett rá az ajtó fölött az órára, melynek másodpercmutatója halkan zizzenéssel ugrott előre, és mindig egy kicsit vissza is, ezért nem szeretette, Legszívesebben levonném onnan, mondta magában sokszor, mikor reménytelenül lassan múltak a percek, de kidobni sajnálta volna, úgy-hogy a várakozás idejében inkább háttal ült neki a konyhaasztalnál, mint most is, és igyekezett másra gondolni, vagy bekapcsolta a rádiót, a tévét, hogy ne kelljen azt a monoton zizegést hallgatnia.

Már mindent előkészített, a vöröshagyma fel volt kockázva egy tálkában, a fokhagyma a deszkán, a szalonnakockák egy másikon, mert füstölt szalonnát mindig tett bele, az az íz kellett az igazán jó paprikás krumplihoz, ő ezt még így tanulta otthon a nagyanyjától, és ragaszkodott is hozzá. A krumplikockákat bámulta a tálban, az egyformán, szabályosan szelt kockákat, nem voltak túl aprók, azt nem szeretete, hamar szétfő, legyen inkább egy kicsit nagyobb, mindig ezt mondta. Az egyiket túl nagynak találta, keze már indult volna a kés felé, amikor meghallotta az első köhögéssorozatot. Erőltetett harákolás kísérte, Hogy minél undorítóbbnak tettesd magad, disznófülű!, gondolta magában, és elmosolyodott, tétován babrálni kezdte a kést, marokra fogta, letetette aztán megint felvette, maga elé húzta, ujjbegyét végigjártatta a fogórész peremén, aztán ahogy hideget érzett, visszafordult, a fa érintése mégiscsak kellemesebb volt. Eszébe jutott az első nyár, mert nyár volt, nem sokkal az államvizsga után, mikor összeköltöztek. Nem akartak még esküvőt, gondolták, kipróbálják, milyen az együttélés, hátha mégse megy, hiába a szerelem, ha a fogkrémen összevesznek, hogy ki hol nyomja, összevissza, vagy rendszeren, alulról, ahogy ürül, fokozatosan haladva felfelé. Könnyebben összerázódtak, mint gondolták, nem volt nehéz az első időszak, kezdettől fogva úgy éltek, mintha már jó ideje megtanulták volna egymás szokásait, ami részben igaz is volt, hiszen jóformán elsőéves koruktól fogva jártak. Ismerte a részeg korszakait is, tudta, egy-másfél hét, aztán szünet, ennyit ki kell bírnia, Van úgy, hogy hónapokig nem is kerül rá sor, így meg pláne ki lehet bírni, gondolta akkor, valamit valamiért, ennyi áldozatot megér. Gyerekük nem született, hiába szerettek volna, de most már nem is bánta, Annyi talán, hogy unokáim se lesznek, gondolta egyszer, de nem mondta senkinek. Egy-két éve vette észre, hogy öregszik a férje, nem bírja már az italt, hamarabb leáll, nem tart tovább négy-öt napnál a részegség, és a kedve is egyre fogyatkozik a végén.

A várakozás ideje is más lett. Régen, még fiatal házas korukban lázas igyekezettel dolgozott, mikor meghallotta a jól ismert zajokat. Ezt a harákolást, melyről tudta, hogy most következik majd a húsleveskérés, aztán a zuhanyozás. Valahogy megkönnyebbült, hogy vége, de az is benne volt, hogy most kezdődik a legszebb. Hálás volt a sorsnak, akkor ugyan még nem tudta, miért, ezt csak jóval később, már így ötvenen túl fogalmazta meg magának, hogy milyen szerencsés is ő valójában. Elviselte időnként ezt az egy-másfél hetet, az utóbbi időben pedig már csak ezt a négy-öt napot, és ezért cserébe kapott egy férfit. Mert egy férfi élt mellette, aki nem csak a férje, hanem a szeretője is tud lenni ilyenkor, vad, tüzes, gyengéd, érzelmes, mikor milyennek kí-

Anya gyermekével I., 1978.

vánta a helyzet. Mert azt mindig megérezte, hogy éppen mire van szüksége, mit szeretne, gyengédséget, vagy épp ellenkezőleg, szilaj, tüzes szeretőt, mint fiatalkorukban, mikor még új volt a szerelem. És ő odaadta magát neki, testileg-lelkileg, rábízta magát arra a férfira, aki derekán a törölközőjével kilépett a zuhany alól.

Nem emlékezett rá, mikor romlott el a játék. Egyszer csak megkopott a varázsa, nem tudott úgy örülni, mint régen, mikor kijött, és a nevén szólította, inkább elütötte a dolgot valami tréfával, vagy a várható menüt hozta szóba, mert ebben azért nem engedett, tartotta magát a hagyományhoz, szokáshoz, hogy az időszak végére valami jót főz. Nem hálaképpen, de mégis. Mert hozzátartozott a lezáráshoz. A boldog szerelmeseknek jólesik az étel. Gyertyafényes vacsora az estébe nyúló szerettek után, jelentőségteljes pillantások a pezsgőspohár fölött, mint amikor titkos szerelmesek intenek egymásnak az asztalnál, aztán az egyik diszkrétén kimegy, majd némi várakozás után feltűnés nélkül követi a másik, nincsenek sokan, mégsem tűnik föl senkinek, annyira el vannak foglalva a beszélgetéssel, amibe éppen belemerültek. Éppen azt játsszák, ők is most ilyenek. Nem kellett megbeszélni semmit, hozta a pillanatot, hogy éppen mi lesz a szerepük.

Azt szerette legjobban, amikor énekelt. Sose merte volna bevallani senkinek, hogy akkor a legbüszkébb a férjére, amikor a fürdőszobából kihallatszik az éneklése. Nem is tudta volna megfogalmazni, mi ez, de hasonló volt ahhoz, amit minden nő másképp él meg, valaki talán meg se tapasztal egész életében, pedig olyan egyszerű érzés, ott van mellette a férfi, akire fölnézhet, aki mellé odaállhat bármikor, aki ha kell, fe-

dezi a testével, olyan, mint egy erős fa, hol árnyat ad, hol kapaszkodót, jó odasimulni hozzá, mert érzi mellette, hogy ő most nő, és ez a férfi öhozzá tartozik, ő meg hozzá, elhatalmasodik rajta ez az ősi érzés, amely talán egyidős az emberrel, hogy az asszony megy a férfi oldalán, aki megvédi, s ha még meg is öleli, akkor neki ennél többre már nincs is szüksége az életben.

Beleborzongott, ahogy érezte bőrén azt a pillanatot, amikor majd kilép a fürdőszobából, derekán a törölközővel, és ő odaáll elé. Mintha kéretné magát, úgy áll majd az asztaltól, mintha ímmel-ámmal tenné, pedig már akkor átjárta az a jól ismert borzongás, amikor elzárta odabent a fürdőszobában a vízcsapot, amióta nem hallotta a herrenésekkel brzzésekkel tarkított egyenletes csobogást, amiből tudta, mindjárt vége. Dobolni kezdett a halántéka, majd kiugrott a szíve, úgy kalapált, szinte csendre kellett inteni.

Hogy elterelje a figyelmét, azon kezdett el gondolkodni, hogy mikor is volt ilyen utoljára, de nem tudta pontosan felidézni, Tél volt, tavaly télen lehetett, inkább, mint az idén, decemberben, még karácsony előtt, esett is kicsit a hó, behozta kabátján a hópihéket, megállt az előszobában a tükör előtt, beleköszönt, hogy jó estét kívánok, aztán ment egyenesen az ágyába, nem is köszönt neki, csak ledobta a ruháit, kibotorkált a vécére, aztán aludt másnap reggelig. Egyre ritkábban fordult elő, hogy berúgott. Élték mindennapos, megszokott életüket, nem bolygatta fel semmi, ment minden a maga ütemében, felkeltek, reggeliztek, ebédeltek, vacsoráztak, lefeküdtek. Egymást nem zavarták, az étkezéseknél megbeszélték, mi történt, befizették a villany-, a gáz-, a víz- meg a telefonszámlát, szombaton elmentek nagybevásárlásra, rendben zajlott az életük. Esténként megbeszélték a vacsoránál a napi híreket, aztán diszkréten elvonultak, ki-ki a saját birodalmába, a saját gépéhez. Ő lefekvés után az ágyban olvasott egy kicsit, de legtöbbször elaludt a könyvön, a villanyt is égve hagyta sokszor, arra ébredt, hogy a férje leoltja, aztán behelyezkedik, és már csak az egyenletes szuszogás hallatszik mellette.

És most énekelt. Rendíthetetlenül, teli torokból, régi nótákat, mint az elején, mikor összekerültek, amiket menetgyakorlaton énekeltettek velük katona korában, dúdolván, lalázva, ismétlődő szótagokkal kipontozva a hiányzó részeket, ahol nem emlékezett pontosan a szövegre, egy-egy szóból kölcsönvett szótagokkal, de amire emlékezett, azt harsányan, eltúlzott pátosszal és ordította, mint amikor vonultak rá az alaki kiképzésen, még a lábizmai is jártak rá, ahogy fújta teli tüdőből, hogy *A hárs alatt, vártam rád oly sokat.*

Ült a konyhában, az asztalra könyökölt, úgy hallgatta a harmadik napon, egykedvűen, kifejezéstelen arccal, mint aki nem gondol semmire. Maga elé mered, jobb kezével a viaszosvászon terítő apró mintáját kapirgálta, először morzsának hitte, le akarta söpörni, aztán amikor rájött, hogy hozzátartozik a képhez, a péksüteményről lepottyant szezámrag lehet, vagy valami hasonló, egész elhanyagolható, jelentéktelen kis részlet, talán a sablonon elvettett festéknyom, ami ott maradt, aztán rákerült a négyesével ismétlődő minta minden negyedik darabjára, a péksüteményes kosárka mellé. Hallgatta a férjét, ahogy a fürdőszobában ordítja, hogy *Ott voltunk boldogok,*

ahol az öreg Tisza ballagott, arca meg se rezzen, csak keze állt meg egy pillanatra, aztán folytatta a kaparászást.

Lassan felállt, de nem vette le a szemét a viaszosvászon terítő mintájáról, nézte a kenyereskosarat, a mákos, sajtos és szezámmagos kifliket, zsömléket, mint akinek odaszegezték a tekintetét ahhoz a festékhibához, amit az imént sokáig piszkált a körmével, mert lepottyant morzsának vagy szezámmagnak vélte. Keze vakon elindult a piros műanyag tálka felé, melyben a kockára vágott vöröshagyma volt, nem nézett oda, csak megfogta, és elindult vele a tűzhely felé, de mintha ott felejtette volna a pillantását valahol, üres tekintettel bámult maga elé, miközben nyúlt az olajos flakonért, öntött is olajat a lábosba, amit már az előbb odakészített. Felcsavarta a gombot, közepes fokozatra, hogy ne legyen hirtelen, túl forró az olaj, és nekiállt a paprikás krumplinak. Keze ösztönös mozdulatokkal járt, nem kapkodott, lassúnak se volt lassú, pontosan olyan ütemben mozgott, ahogy a munkafolyamat megkívánta. Éppen akkor kotorta bele a vöröshagymát az olajba, amikor az még nem volt se túl forró, se túl hideg, amikor sercegni kezdett az első néhány kocka után, aztán a teljes hagymamennyiségtől kellőképpen kihűlt, hogy egyenletesen pirítani lehessen. Nem siette el, tudta, hogy jól meg kell dinsztelni a hagymát, nehogy kemény maradjon. A krumplinak nem kell sok, egykettőre megfő, annyi talán, amíg jól felforr, utána szinte el is zárhatja alatta a lapot, annyi hőt tárol, amennyivel éppen megfő.

Nem gondolkodott közben, hallgatta a férjét, ahogy énekel, de az éneklés sem idézett föl benne emlékeket, nem szagatott föl régi, fájó sebeket, olyan volt, mintha a háttérben rádió szólna, ő meg tudni ugyan tudná, hogy szól, hisz ő kapcsolta be, de nem figyel oda rá, nem tartozik szorosan a tevékenységéhez, amibe éppen belemerült. Csakhogy mostani tevékenységénél nem fenyegetett a veszély, hogy esetleg összekeveri a munkafázisokat, az nem kívánt különösebb figyelmet. Még a fűszerezés sem. Köménymag, babérlevél, bors, ennél többet nem kívánt a paprikás krumpli. Mivel nem volt szezonja, paradicsomot se tett bele. Túl drága ahhoz, és íze sincs, minek télen paradicsomot venni. Mindig szezonételt enni, az a legegészségesebb. Ez volt a jelszava.

Nem figyelt a dalszövegre sem. Nem jutott eszébe az sem, amikor egyszer, évekkal ezelőtt, beordította a fürdőszobába a folytatást, mert a férje nem emlékezett rá. Akkor visszakiabált, hogy Franciskaaa!, gyere be!, és ő bement. Megmosta a hátát, ahogy kérte, aztán be is állt mellé a kádba. Levetkőzött, és beállt mellé a zuhany alá. Aznap nem is ebédeltek. A pörkölt alól elfőtt a lé, mire nagy nehezen késő délután kikecmergett az ágyból, már semmi nem volt alatta, szép lassan szénné égett a lábosban. Le se vette róla a fedőt, úgy, ahogy volt, kivitte az erkélyre, hogy majd valami lesz vele, nem is érdekelte akkor, mit törődött ő a lábossal, a pörkölttel, az az egy izgatta, hogy minél előbb érjen vissza a szobába a férjéhez, és folytassák ott, ahol abbahagyták, ha kell, akár reggelig, mint régen, mikor még egyetemisták voltak, vagy utána, mikor összeköltöztek, és nem tudtak betelni egymással, az új környezettel, meg azzal a mérhetetlen szabadságérzettel, hogy itt most senki nincs, akire tekintettel kell lenniük, maguk vannak, nem zavarnak a világon senkit, tombolhatnak kedvükre.

Most sem bánta volna, ha a férje megint rákezd egy régi nótára, aminek elfelejtette a szövegét, hirtelenjében nem jut eszébe, és akkor ő besegíthet neki, és talán megismétlődik az a régi jelenet, hogy ő megmossa a hátát, aztán be is áll mellé a kádba, együtt zuhanyoznak, majd a végén az ágyban kötnek ki, félig megtörölközve, mintha eleve csapzottan másznának be. A paprikás krumpli se égne oda, hiszen megvárja, amíg felforr, utána elzárja, megfő, amíg a lap tartja a hőt, pontosan annyi kell neki, szép lassan megpuhul, amíg kapja a meleget. Nem kellene kivinni az erkélyre, hogy hűljön ki a lábos, amiben odaégett.

Hallgatta az ütemes katonanótát, kevergette az üvegesedő hagymát, s miközben megeredtek a könnyei, egy pillanatra el is mosolyodott, mintha eszébe jutna, hogy miközben szelte, nem is bántotta a szemét, most kell könnyeznie, mikor már egész üveges ez a hagyma, kicsit megpiríthatja rajta a karikára szelt kolbászt is, mielőtt rádobja a krumplit, fölengedi vízzel, megkavargatja, alaposan összeforrálja, beleteszi a fűszereket, aztán már semmi dolga vele, el is zárhatja, visszaülhet a helyére, babrálnak tovább a viaszosvászon terítő hibás mintájának festékcseppjét, mintha szeszámag lenne a kosárka péksüteményről, hallgathatja tovább, de már nem egykedvűen, hanem várakozástelin a férje énekét, magában dúdolhatja is vele, mozoghat a szája is közben, mintha mondaná vele együtt a szöveget, ahogyan régen, és akkor elfelejthetne mindent, az egész hónap gyötrelmet, ezt a semmit, ami van körülötte, hogy felkelünk, reggelizünk, ebédelünk, vacsorázunk, lefekszünk, mindennap ugyanúgy, közben ki-ki a maga munkájával van elfoglalva, nincs semmi más, ami megtörje ezt az örökké egyforma váltakozást.

Nem is illik a húsleveshez a paprikás krumpli!, gondolta, miközben rátette a fedőt a lábosra, és visszaült a helyére a konyhaasztalhoz. Fáradok!, sóhajtott egyet, és eszébe jutott, mikor egyszer a részegség ötödik napján elhatározta, lesz, ami lesz, ő bizony megfőzi azt a vaddisznópörköltet. Vargányával, mégpedig friss vargányával. Már napok óta eszében volt, de nem mert nekiállni, Ki tudja, meddig tart még, gondolta, ezzel le is beszélte magát, minek megfőzni előre, majd kiderül, mi lesz, nem lehet előre tervezni, úgylis mindig csak az utolsó pillanatban döntheti el, hogy mi lesz az estebéd. Aztán mégis fogta magát, felöltözött, kiment a piacra, jó korán, hogy tizenegyre hazaérjen, mire a szokásos húsleves kell bevinnie. Akkor. De az már régen volt.